

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
„Miercurea”, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioreana”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economia”
„Cohalm”, „Economul”, „Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănișerul”, „Hașegana”, „Hondoleana”, „Humedoara”, „Iulia”, „Lipovana”,
„Lugoșana”, „Lucaferul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”,
„Patria”, „Plugarul”, „Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”
„Timișana”, „Ulpiana”, „Unirea”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Zărăndeană” și „Zlăgnea”.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12.—, pe 1/2 an K 6.—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VI.

Sibiu, 26 Novembre 1904.

Nr. 48.

Mobilizarea activelor la Băncile noastre.

Prima și poate și cea mai importantă hotărâre a conferinței Directorilor de bancă din 1903, prin care s'a intenționat mobilizarea activelor și îndeosebi a împrumuturilor ipotecare, a avut în vedere un defect preste măsură grav al organizației noastre financiare de până aci.

Gravitatea acestui defect zace poate chiar în caracterul ei latent, în împrejurarea că se manifestează și se resimte în casuri rare și neașteptate, atunci însă nu numai că crează o situațiune preste măsură critică, ci se ivesce ca un rău iremediabil și de consecvențele cele mai funeste.

Înțelegem sub acest defect faptul aproape general la Băncile noastre, că între mobilitatea activelor și pasivelor se găsește cea mai mare disproporțiune și contrarietate.

Este anume în general cunoscut, că pasivele principale ale Băncilor noastre, și anume depozitele spre fructificare și reescomptul, sunt de o mobilitate extremă, încât în casuri critice singuraticile institute ar pute veni în situațiuni în cari ar trebui să replătească aceste capitaluri străine în timp relativ foarte scurt. Un svon răutăcios, un singur cas de malversațiune, ori o constelațiune critică ce s'ar ivi cu totul independent în piață, adese-ori ar pute provoca și în sinul clientelei Băncilor noastre, după-cum prea de multe-ori a provocat și în alte cercuri financiare mai consolidate, o panică sau o crisă mai gravă, care ar submina încrederea deponenților ori a creditorilor în ramul reescomptului, astfel că acestia ar resilia depunerile plasate și creditele acordate, și ar pretinde restituirea sumelor depuse și res-

cumpărarea cu numărare a cambiilor reescomptate.

Din contră cea mai mare parte a activelor dela Băncile noastre sunt cu totul imobile și nu se pot realiza decât în decursul unui timp mai îndelungat. Căci toți câți cunosc cât de puțin relațiunile în cari lucrează institutele noastre de bani, nu vor pute nega, că aproape întreg portfoliul lor se compune din valori, cari numai după nume și formă sunt cambii, în realitate însă sunt lipsite de aceea însușire cardinală și caracteristică a cambiilor, de a fi efecte cu scadență scurtă, cari să se și achite la termen cu deplină siguranță. Anume în realitate situațiunea este de așa, încât nici 10% ale portfoliului Băncilor noastre nu s'ar pute preface la scadență în numerar, fără a expune aproape întreaga clientelă unei ruinari totale.

Dacă considerăm acum, că — în cifre rotunde vorbind — capitalul propriu al Băncilor noastre nu atinge nici cifra de 15 milioane, până când capitalurile străine câștigate de ele pe calea depozitelor și reescomptului, se urcă la 50—60 milioane coroane, adecă la cifra ce o represintă totalitatea împrumuturilor plasate, apoi ușor ne vom pute face o idee asupra situațiunii ce s'ar crea institutelor noastre financiare în cas dacă s'ar ivi o ridicare în masă a depozitelor și o resiliare a creditelor de reescompt.

Credem de prisos a mai dovedi pe larg, că în împrejurările, în multe privințe vitregi, în cari se află Băncile noastre, nici decât nu putem considera de exchisă o asemenea eventualitate, și chiar în vederea posibilității ei s'au vădut îndemnate Conferențele de pân' aci a lua dispozițiuni pentru prevenirea relelor mari ce ni s'ar pute nasce din o situațiune ca cea atinsă.

În șirul acestor dispozițiuni, prima a fost îndemnarea Băncilor să-și creeze cât mai

mari reserve de efecte ușor realizabile, și în această privință s'a și făcut un început frumos, care — ce e drept — nici pe departe nu formează încă o garanție suficientă, dar în ori-ce cas este un mare progres față de trecut.

În al doilea rând Conferențele au insistat pentru însași mobilizarea împrumuturilor, astfel ca în viitor să se lichideze în ramul escomptului mai ales numai împrumuturile, cari pentru cas de trebuință s'ar și pute realiză la scadență ori cel puțin în timp apropiat, până când împrumuturile cerute a priori cu intențiunea de a le replăți în rate mici în decursul unui timp mai îndelungat, să se lichideze în forma de împrumuturi ipotecare și ca atari să se mobilizeze prin cesiune la un institut care emite scrisuri fonciare.

La început singura greutate a realizării acestor propuneri a fost împrejurarea, că scrisurile fonciare ale „Albinei“ încă nu au fost admise la lombardul Băncii austro-ungare și astfel nu au fost efecte necondiționat realizabile la ori-ce moment, și alte Bănci românesci nu s'au ocupat cu asemenea emisiuni, iar motive foarte serioase au militat pentru realizarea cesiunilor plănuite în sinul băncilor noastre proprii și fără a crea noue legături de dependență cu institute străine.

Astăzi însă, după-ce „Albina“ a știut să exopereze admiterea scrisurilor fonciare la lombardul Băncii austro-ungare, și în urma recercării ce i-s'a făcut din partea Delegațiunii Băncilor, a introdus și acest nou ram de operațiune între afacerile sale și și-a oferit serviciile în această direcțiune tuturor Băncilor noastre, -- astăzi nu mai există nici o piedecă pentru realizarea propunerilor Conferenței din 1903, și nu mai militează decât cel mult considerațiuni de comoditate pentru ignorarea lor.

Asemenea considerațiuni ar fi însă un adevărat păcat, o ușurință ce nu se poate scuza și ar încărcă pe conducătorii institutelor noastre cu o răspundere mare pentru neglijarea garanțiilor primordiale ale dezvoltării și consolidării Băncilor române în viitor.

Cu toate acestea trebuie să constatăm faptul preste măsură regretabil, că până acum numai un număr disparent al Băncilor asociate s'a folosit de ocaziunea ce li-s'a dat pentru asigurarea lor contra unor eventualități și crise de mare gravitate, și din această cauză ne-am creșut datorii a remarca și acest moment în presara adunărilor generale proxime.

Principiile fundamentale ale contabilității în partidă dublă.

(Urmare)

Deși avem convingerea, că din cele expuse până aici, s'a putut vedea îndeajuns caracterul opus al grupului de conturi al averii curate față de al averii totale, totuși ca să nu rămână nici o umbră de bănuială asupra acestui adevăr, vom aminti conturile averii curate și vom examina ce valori contabilizează în debit și ce în credit. Despre conturile averii totale nu mai facem amintire deosebită fiind ușor de priceput, că aci aparțin toate activele și pasivele.

Cine să se mai îndoiască d. ex. că în debitul contului cassa n'avem valori pozitive și în credit negative? Același lucru îl observăm și la contul marfă, monede, efecte, persoane etc.

Conturile averii curate sunt: 1. *Tot felul de conturi de capital*, la întreprinderi singulare, societare sau asociațiuni; 2. *Conturile fondurilor de rezervă* generale și speciale; 3. *Conturile de interese* pentru dobânzile de efecte, de conturi curente, de bonuri de cassă, de depuneri, de împrumuturi ipotecare, de discount cambial, etc.; 4. *Conturi de comisiune*; 5. *Conturi de delcredere*; 6. *Conturi de proviziune*; 7. *Conturi de spese* generale și speciale: de chirie, de salare, de dare, de amortizări etc. În fine tot la aceste conturi mai aparțin și 8. *Conturile de bilanț* și 9. *Contul Perdere & Profit*.

De vom examina pe ori și care dintre aceste conturi, vom vedea, că în debit calculează valori negative și în credit valori pozitive. Să luăm contul capital. N'avem noi în partea de credit capitalul însuși, tot asemenea câștigurile realizate, iar în debit eventualele pierderi ce le suferim? Mai departe! Conturile fondurilor de rezervă țin evidentă în credit despre fondurile însași, tot asemenea și despre sumele cu cari ele să dotează an de an din profitul curat, deci despre sumele pozitive, iar sumele ce le luăm dela aceste fonduri pentru acoperiri de pierderi d. ex. le însemnăm totdeauna în debit. În conturile de proviziune observăm, că sumele, ce le încasăm sub acest titlu, le însemnăm în credit, iar cele ce le plătim, deci negative, în debit. Dacă plătim salare, aceste fiind nește sume negative pentru afacere, le contabilizăm în debit, iar salarele, ce le primesce afacerea, ca sume pozitive, vor fi contabilizate în credit. La conturile de interese vom face aceeași experiență. Interesele, ce le încasăm, deci pozitive, le trecem în credit, iar cele ce le plătim, adevăratele negative, în debit. La bilanțul de deschidere avem activele în credit și pasivele în debit, tot asemenea capitalul ca sald.*) La bilanțul de încheiere avem *activele în debit și pasivele în credit*. Aici ne-ar putea întreba ori și cine, cum de obvin activele în debit și pasivele în credit, când până acum am arătat că debitul trebuie să țină socoteală în averea curată despre cantități negative, deci nu despre active, iar creditul despre cantități pozitive și nu despre pasive? Răspunsul e următorul: Încheierile anuale nu sunt absolut necesar să se facă. S'ar putea simplu constata rezultatul și s'ar putea continua afacerea în registrele și conturile vechi. Să face însă încheierea, pentru-ca să se separe singuraticile perioade de afacere. Ori-ce încheiere pornește din presupunerea, că toate activele le retragem din afacere și toate pasivele le achităm. Prin retra-

*) Aceasta în cazuri normale, când activele sunt mai mari ca pasivele. În caz contrar capitalul figurează ca sald pe partea contrară.

gerea activelor, averea noastră, considerată în totalitatea sa, scade, iar prin achitarea pasivelor crește. Astfel să explică de ce contul bilanț de încheiere calculează activele în debit și pasivele în credit, tot asemenea și capitalul ca sald.*) Ne mai rămâne contul Perdere & Profit sau Profit & Perdere, cum voiți să-l numiți e indiferent. La acest cont ori și cine, fără nici o greutate, poate observa că câștigurile figurează în credit și pierderile în debit.

Iată dară, că însăși starea reală a acestor conturi dovedește caracterul lor opus față de celelalte conturi ale aversei totale. Cu aceste credem, că suntem pe deplin înțeleși.

Metodul Augspurg.

Cel dintâi, care a obținut oare-cari succese pe calea cercetărilor teoriei matematice, în felul cum să prezintă astăzi, a fost Augspurg. Acest cap luminat a înțeles de timpuriu, că în sistemul de contabilitate în partidă dublă avem două grupe de conturi, întocmai cum am văzut la Hügli, anume grupul de conturi al aversei totale și grupul de conturi al aversei curate. Ba ce e mai mult el recunoaște și aceea, că în grupul conturilor aversei curate sau „*Conten des reinen Vermögens*“ cum le numește dânsul, în partea de credit contabilizăm cantități pozitive, avere activă, iar în partea de debit cantități negative, avere pasivă. Ori, Hügli susține același lucru. Cu toate acestea, totuși acești doi teoreticieni diferă tocmai acolo, unde s'ar părea că se unesc mai mult. Căci pe când Hügli înțelege, că cele două grupe de conturi sunt opuse, Augspurg le crede analoge. Pe când Hügli înțelege că în grupul conturilor aversei totale debitul e egal cu + (plus) și creditul cu - (minus), iar în cel al aversei curate creditul e egal cu + (plus) și debitul cu - (minus), Augspurg susține, că în toate conturile, fie ele ale aversei totale, fie ale aversei curate, debitul e egal cu + (plus) și creditul cu - (minus).

E curios însă, că deși Augspurg înțelege, că în creditul conturilor aversei curate contabilizăm valori active și în debit pasive, totuși e de părere că ambele grupe de conturi sunt analoge, *debitul plus și creditul minus*. Aceasta împrejurare de sigur că își găsește explicare în faptul, că a fost prea mult influențat de teoria personalistă, care susține aceeași ipotesă.

În felul acesta, după Augspurg, dacă voim să explicăm diversele schimbări în averea totală și averea curată, *trebuie să dăm acestei din urmă, aversei curate, deci capitalului înțeles de avere negativă*, ceea-ce însă nu corespunde realității, căci capitalul în afacere este în cazuri normale, avere pozitivă. Adevărat, că matematică putem începe o afacere cu avere negativă, în realitate însă cu greu se va putea închipui un capital negativ.

Astfel, dacă privim averea curată ca avere negativă, explicările schimbărilor de avere se pot da, adevărat mai greu, dar totuși.

Să revenim deci la cazul, unde Hügli, ca să poată delătura pedeca ce-o întâmpinase la contabilizarea unui câștig, arată că grupul de conturi al aversei curate e opus celui al aversei totale. Schimbarea fusese:

$$A + n - P = C + n.$$

Natural, dacă aversei curate îi dăm înțeles de avere negativă, ecvațiunea se va modifica astfel:

$$A + n - P - (C + n) = 0$$

*) Vezi nota anterioară.

Ne aducem aminte că avuserăm un câștig la vinderea unor efecte. Prin acest câștig averea activă s'a mărit, cu aceasta și întreagă averea. Averea curată matematică de asemenea s'a mărit, în realitate însă, având caracter negativ, prin creșterea unei averse negative, averea, considerată în totalitatea ei, scade. Debitorul va calcula așa dară o cantitate pozitivă, iar creditorul una negativă. Cu alte cuvinte creșterea aversei o înseamnă în debitul contului cassa și micșorarea ei în creditul contului Perdere & Profit. Această contabilizare, corespunde în formă principiilor contabilității în partidă dublă.

Intr'o afacere avem o pierdere de K 1000. Averea activă scade, deci credităm contul cassa. Averea curată deasemenea scade precum arată ecvațiunea

$$A - n - P - (C - n) = 0$$

Prin aceea, că scade averea curată, care are caracter negativ, averea totală crește și astfel vom debita contul Perdere & Profit, eventual contul Capital.

În fine dacă am avea să explicăm trecerea profitului la sfârșitul anului de afaceri din contul Perdere & Profit în contul Capital, având o schimbare exclusiv în averea curată, care, repetăm, după Augspurg, trebuie s'o privim de avere negativă, va trebui să raționăm: o parte constitutivă a aversei curate Perdere & Profit, prin aceea că dă dela sine profitul, deci scade, averea considerată în totalitatea ei crește; în consecvență vom debita contul Perdere & Profit. Tocmai invers vom purcede cu contul capital, pe care-l vom credita.

În fine ori-ce exemplu am lua, îl vom putea explica numai dacă privim averea curată de avere negativă, și dacă în toate conturile fără deosebire calculăm cantitățile pozitive în debit și cele negative în credit. Explicările apar foarte grele, ca scoase cu forță, pentru-că e nefiresc a considera capitalul ca avere negativă. După Augspurg totuși suntem nevoiți s'o facem, îndată-ce nu admitem caracterul invers, opus al celor două grupe de conturi, cum face Hügli.

Din aceste rezultă că metoda lui Augspurg și al lui Hügli să deosebesc esențial unul de altul și anume:

1. La Augspurg averea curată are rol de avere negativă, iar noțiunile de „debit“ și „credit“ în toate conturile fără deosebire trebuie identificate cu plus și minus și păstrate neschimbate adevărat + (plusul) în stânga și - (minusul) în dreapta.

La Hügli averea curată își păstrează caracterul de avere pozitivă, dar în grupul de conturi al acestei averse noțiunile de „debit“ și „credit“ le înțelegem în sens invers adevărat + (plusul) în dreapta și - (minusul) în stânga.

Unii susțin, că ambele metode să basează pe două grupe de conturi: unul al aversei totale, altul al aversei curate și că deosebirea ar fi numai, că după metoda lui Augspurg cele două grupe de conturi sunt omogene iar cantitățile ce le calculează opuse, pe când la Hügli grupele de conturi sunt opuse și cantitățile omogene.

H ü g l i.

D. Avere totală. C.		D. Avere curată. C.
+	-	-
A	P	P
=		+
		A
		+
		C
A - P = C		

Augsburg.

D. Avere totală. C.		D. Avere curată. C.	
+	-	+	-
A	P	P	A
		- C	

$$A - P - C = 0$$

Noi credem, că aceasta nu se prea poate afirma. Metodul lui Hügli în adevăr se bazează pe două grupe de conturi, al lui Augsburg însă numai pe un singur grup. Căci nu trebuie să uităm, că într'adevăr Augsburg recunoaște două grupe de conturi: „Conten des reinen Vermögens“ și „Conten der Besitztheile“. N'a ajuns să constate însă, că aceste grupe de conturi sunt opuse și astfel teoria sa se aseamănă mai mult cu teoria mercantilă, de care am făcut amintire în cele precedente și care se bazează pe un singur grup de conturi.

Aceasta vom căuta s'o dovedim.

III. Critica celor două metode.

Scim deja în ce constă teoria lui Augsburg. Scim, că el e necesitat să privească averea curată ca avere negativă și că aceasta ca atare și trebuie înțeleasă, dacă voim să explicăm schimbările, cari obvin în contabilitate. În consecvență el ar trebui să nu cunoască decât avere activă și pasivă, căci averea curată are caracter negativ.

Punctul seu de mâncare este:

$$A - P - C = 0 \text{ sau}$$

$$A - (P + C) = 0$$

Să vedem însă ce concluzii putem trage din această ecuațiune și din ipotesa lui Augsburg. Scim că:

$$P + C = A^*) \text{ de unde}$$

$$A - A = 0$$

Dar acest $(-A)$ după ce averea pasivă o însemnăm cu P, logice punctul de mâncare ar trebui să fie

$$A - P = 0$$

Noi scim însă, că prima condiție a contabilității în partidă dublă e să țină evidentă despre două grupe de avere, odată despre averea totală și a doua oară despre cea curată. Dar din ecuațiunea:

$$A - P = 0$$

nu ne putem închipui două grupe deosebite de avere, căci spre acest scop avem lipsă de cel puțin trei cantități, cu alte cuvinte

$$A - P \text{ să nu fie egal cu zero.}$$

Astfel înțeles lucrul, ne întâlnim la Augsburg cu cazul curios, că trebuie să se facă deosebire în averea pasivă, cu toate că această deosebire n'ar avea nici un senz. De ce adecă ar fi necesitate să facem deosebire în averea pasivă? De ce să zicem că este o avere pasivă față de proprietarul, șeful întreprinderii (capitalul)? și de ce o altă avere pasivă față de o a treia persoană (adevărată avere pasivă)? Această deosebire n'are înțeles nici teoretic, dar cu atât mai puțin practic!

Augsburg o face pentru ca să scoată la iveală existența celor două grupe de conturi. Și noi, cari suntem deprinși cu noțiunea aerei curate înțelegem fondul și vedem că numai forma, în care să expune

*) Pasivele cu capitalul socotite în totalitatea lor, fără considerare că unele sunt negative, altele pozitive, sunt egale cu activele. Despre aceasta nu mai încapă nici o îndoială.

această teorie e greșită. Dar unul, care acum ar căuta să înțeleagă principiile fundamentale ale contabilității în partidă dublă, de sigur, că cu greu ar putea da de urma conturilor aerei curate, câtă vreme grupele de conturi sunt omogene. Înaintea ochilor va avea numai active și pasive egale între sine, al căror rezultat ultim va fi totdeauna zero. Să ne închipuim numai cum stau cantitățile în maestru sau cartea mare?

Dacă începem afacerea pe baza unui inventar, vom trece toate activele în debitul conturilor active și toate pasivele în creditul conturilor pasive, ceea-ce însemnând cu cantități algebraice avem:

$$A - P$$

Pentru-ca să existe control în contabilitate nu vom trece numai capitalul curat, care după Augsburg e valoare negativă, ci vom însemna din nou activele în creditul contului capital, dar ca valori negative, iar pasivele în debitul aceluiași cont ca valori pozitive, adecă

$$+ P - A$$

Astfel cantitățile după deschiderea maestrului se prezenta astfel:

$$+ A - P + P - A$$

ceea-ce e egal cu zero. Și în cursul periodului de afaceri rezultatul va fi totdeauna zero, căci dacă am însemna cu a schimbările cari nu aduc nici câștig nici pagubă, deci cele formale, cu b acele cari produc câștig și cu c acele, cari cauzează pierdere, atunci

$$+ A - P + P - A$$

$$+ a - a$$

$$+ b - b$$

$$- c + c$$

$$(A + a + b) - (P + a + c) + (P + c) - (A + b) \\ A + a + b - P - a - c + P + c - A - b$$

$$A - P + P - A = 0.$$

Scim însă, că

$$A - P = + C \quad P - A = - C$$

$$+ C - C = 0.$$

Va să dică obținem, ca la ori-și-ce contabilitate în partidă dublă rezultatul de două-ori, numai cât în urma explicărilor ce suntem siliți să dăm schimbărilor de avere, înțelegând capitalul curat ca o valoare negativă, acest rezultat apare odată ca valoare pozitivă și a doua oară ca valoare negativă, valori cari se nulifică și astfel în ultima analiză rezultatul e zero.

Iată unde ne duce faptul, că Augsburg, n'a observat caracterul opus al celor două grupe de conturi, Cât de firesce apar explicările la Hügli. Rezultatul îl obținem de două-ori, dar de ambele-ori, ca valori pozitive, eventual ca valori negative, dacă în cursul periodului de afaceri acest capital s'a mistuit și pasivele sunt mai mari ca activele. Să nu se creadă însă că aceste două valori omogene ne-ar da una dublă, cum, prin analogie la Augsburg aceste se nulifică. Nu, pentru-că conturile sunt opuse și astfel aceste valori se prezintă în conturi deosebite, cari stau opus față în față cu valori egale. La chestiunea aceasta vom mai reveni.

Înainte de aceasta să resolvim și o altă chestiune în legătură cu metoda lui Augsburg. Am susținut și am promis să și cercăm a dovedi, că deși Augsburg recunoaște, că sunt două grupe de conturi, aceste din

explicările ce le putem da, nu rees, ci din contra reese numai un singur grup de conturi, întocmai cum susține și teoria mercantilă.

Dacă acele două grupe de conturi sunt omogene, pentru ce să le punem alături, când foarte ușor și cu multă dreptate le-am putea inchipui în unul și același cont. Trecem active în debit, pasivele în credit și apoi ca să avem și control le mai trecem odată invers, activele în credit și pasivele în debit. Astfel :

D +	- C
+ A	- P
+ P	- A
+ A + P	- P - A = 0.

În decursul afacerilor schimbările cari obvin se nulifică, dar activele și pasivele în mărime cresc, dacă e câștig, respective scad dacă e pagubă așa că la sfârșitul gestiunii am avea :

D +	- C
+ A _I	- P _I
+ P _I	- A _I
+ A _I + P _I	- P _I - A _I = 0.

Iată de ce susținem noi că teoria lui Augspurg nu poate scoate la iveală două grupe de conturi, ci numai unul. Să băgăm de samă, ce voim să zicem. În ori-ce contabilitate în partidă dublă *sunt* două grupe de conturi, dar cu teoria lui Augspurg nu le putea explica și scoate la iveală destul de bine. (Va urma.)

Bursa și speculațiunile.

Afacerile pe termin, adică acele la cari liferarea valorilor vândute sau cumpărate nu se întâmplă imediat, ci mai târziu, la un timp determinat dela ziua cumpărării sau vânzării, sunt astăzi foarte generalizate, ba putem zice, că în comerțul mare și internațional sunt singurele, cari se usitează. Marele agricultor își vinde cerealele sale până nu sunt nici măcar secerate; totasemenea marele fabricant vinde fabricate, pe cari încă nu le are, spera însă să le producă, și cumpără produse brute, de cari n'are încă necesitate momentană. Importatorul care are să facă plăți în străinătate în aur, se asigură contra eventualei fluctuațiuni de cursuri astfel, că contractează cu băncile mari să-i vândă la cerere, cu un curs dinainte stabilit, devizele, de cari va avea lipsă pentru plățile sale. Tot în felul acesta porcede și exportatorul, care vinde băncilor și bancherilor cu un curs de asemenea dinainte hotărât, cambiile, ce le va trasa asupra debitorilor săi din străinătate. În acest senz afacerile pe termin dau o formă variată și complicată circulațiunii și comerțului internațional.

Aceste afaceri în timpul modern au luat un avânt însemnat, fiind-că prezintă avantajii deosebite, și adică: poți vinde ceea-ce nu ai, dar' sperezi să poți procura sau produce și poți cumpăra cu bani, pe cari numai mai târziu îi vei avea.

Pe lângă aceste avantajii mai este o altă împrejurare, care a contribuit și contribuie ca afacerile pe termin să ia proporții din ce în ce mai mari. Anume proprietariul, ce vinde de ex. azi grâu cu un curs anumit, presupune și crede, pe baza combinațiunilor ce și le poate face, că mâne sau mai târziu nu va mai căpăta acest preț, de oare-ce cursul va scădea,

și prin urmare e bine și folositor să vândă deja acum. Bancherul, ce cumpără azi efecte, o face pentru-că presupune, că mai târziu cursul se va urca și deci e avantajos să le cumpere cât mai curând.

Din aceste rezultă, că la afacerile pe termin atât vânzătorul cât și cumpărătorul își întemeiază calculațiunile pe combinațiunile ce și-le poate face asupra fluctuațiunii cursurilor în viitor. Aceste combinațiuni găsesc un teren foarte vast și fertil cu deosebire astăzi, când relațiile politice și economice, pe zi ce merge, devin tot mai complicate și exercită o influență din ce în ce mai decisivă asupra formării cursurilor valorilor din circulațiune. Comersanții și bancherii își iau informațiunile de lipsă din ziare, din corespondențe, pe cale telegrafică și telefonică despre faptele și circumstanțele cari pot influența asupra formării cursurilor.

Pe basa acestora își fac combinațiunile necesare și-și alcătuesc o părere despre probabilitatea cursurilor viitoare, conform căreia își întogmesc afacerile: *cumpără, dacă cred că cursurile se vor urca, din contră vind, dacă cred, că cursurile vor scădea.*

Operațiunile întemeiate pe astfel de combinațiuni asupra fluctuațiunii cursurilor se numesc *speculațiuni*. Locul cel mai potrivit pentru aceste speculațiuni e *bursa* nu numai pentru-că aci se întâlnesc cei mai reputați și mai avuți comersanți și bancheri, cari pot da operațiunilor o estindere estraordinar de mare și pot cumpăra sau arunca pe piață valori enorme, ci și pentru-că regulamentele speciale ale târgului de bursă înlesnesc și ușurează foarte mult încheerea afacerilor.

Afacerile pe termin sau speculațiunile asupra fluctuațiunii cursurilor dela bursă, devin cu atât mai interesante și mai demne de studiat, cu cât singuraticile încheeri nu se mărginesc numai la un singur vânzător și la un singur cumpărător. Pe lângă acești doi se mai angajează în relațiuni de cumpărare și vânzare o mulțime de alte persoane, astfel că lichidarea valorilor cumpărate și vândute de primul cumpărător și vânzător de fapt nu se întâmplă între aceștia, ci între persoane cu totul tot străine.

Să presupunem, că la bursă se întâlnesc doi comersanți A. și B. Cel dintâiu pe baza combinațiunilor ce-și poate face, crede că cursul unor efecte, de ex. al acțiunilor de credit ungare, va scădea și astfel se decide a specula la scăderea cursurilor sau cum se mai zice *à la baisse*. Cel de al doilea din contră crede, că cursurile acelorasi efecte se vor urca, în consecință să decide pentru o speculațiune la urcarea cursurilor sau *à la hausse*. A vinde astăzi, în 4 Decembre, lui B douăzeci bucăți de acții de credit ungare cu cursul de K 775 per bucată și se obligă să le lifereze per medio, adică la 15 Decembre. Dar A n'are în proprietatea sa încă nici o acție de aceste. În speranță că cursul va scădea, el crede, că până la ziua liferării va putea să le cumpere mai ieftin, rămânându-i și lui ceva profit. Dacă în adevăr cursul scade și îi succede el cumpără cele 20 de acții dela C. cu un curs să zicem de K 770, câștigând de fiecare bucată câte K 5. Dacă însă observă, că cursul, contra așteptărilor sale, se urcă, ca să nu păgubească prea mult, totuși cumpără efectele necesare deși mai scump ca cum le-a vândut și în acest caz zicem despre el că *se acopere* (er deckt sich). Se poate întâmpla, ceea-ce și e de regulă, că nici C. să nu aibă efectele vândute; deci și acesta, la rândul său să le cumpere dela D., care iarăși să le ia dela E. ș. a. m. d.

Să ne reîntorcem acum la primul cumpărător, B și să vedem ce se poate întâmpla cu acesta. B a speculat la hausse în speranță, că cursul se va urca și până la ziua lichidării va putea vinde cele 20 acții cu câștig. Dacă în adevăr cursul se urcă, el poate câștiga prin vânzarea efectelor cumpărate unui alt speculator, M. Acesta iarăși le vinde lui N ș. a. m. d. Când însă B s'ar înșela în așteptările sale și cursul ar scădea, el ar putea, ca să nu păgubească prea mult, să vândă efectele și sub cursul cu care le-a cumpărat. În acest caz zicem despre B că *realizează* (er realisiert).

În ziua lichidării E, *ultima mână*, care a vândut efectele ar trebui să le dea lui D, acesta lui C, care ar avea să le furnizeze imediatului său cumpărător, lui A. — Scim, că A le vânduse lui B, acestuia deci ar trebui să le predea; B lui M, și M lui N, *ultima mână*, care a cumpărat efectele. Ori, în locul acestui drum lung s'ar putea simplu ca E ultimul vânzător să le dea lui N, ultimul cumpărător căci cei dintre acești doi cum primesc așa și dau efectele unul altuia, prin ceea-ce pozițiile lor se compensează.

Ar fi ușor astfel, dar E nu știe, că el e ultimul vânzător și nici N, că el e ultimul cumpărător. În general speculatorii nu știu unul de speculațiunile celuilalt.

S'a aflat totuși o modalitate de a aranja și compensa diversele cumpărări și vânzări. Anume, în ziua de lichidare, în cazul nostru 15 Dec., consiliul bursei stabilește un curs, numit *de lichidare*. Cursurile, cu cari de fapt s'au încheiat vânzările și cumpărările pot fi mai mari sau mai mici ca acest curs de lichidare. Speculatorii însă nu se socotesc ei între ei, ci există la bursă un așa numit: *birou de aranjament*, la care singuraticii speculatori prezintă câte o notă despre valorile cumpărate și vândute. Pe baza acestor note biroul face aranjările și caută, cari sunt *ultimele mâni* vânzătoare și cumpărătoare, cari au să lifereze de fapt efectele și să le plătească. Pe ultimii vânzători îi provoacă să depună efectele, iar pe ultimii cumpărători contravaloarea în bani.

Pretensiunile și datoriile celor dintre aceste ultime mâni nu se compensează de tot, căci biroul socotesc, cum am zis, cu un curs de lichidare, care poate fi mai mare sau mai mic decât cursurile, cu cari s'au încheiat vânzările și cumpărările. Cu considerare la aceste diferențe de cursuri, biroul stabilește și aceea, că singuraticii speculatori dintre cele două mâni ultime, cât au să plătească respective cât au să încasseze ca diferența de curs. (Va urma). I. I. L.

JURISDICTIUNE.

I. Dreptul comercial.

La cas, dacă în ofertul de asigurare s'a designat ziua ofertului ca început al asigurării, iar polița s'a provăzut cu data ofertului, începutul asigurării se consideră de stabilit călindaricește și astfel vigoarea asigurării nu poate fi condiționată prin solvirea faptică a premiei a asigurare. Dacă în ofert s'a făcut convocare la tabela premiilor, atunci nu se poate susține cu succes aserțiunea, că contractul n'ar fi încheiat din cauza, că partidele au întreprins a numi o sumă hotărâtă pentru premia de asigurare. (Curia: Nr. 65 1904).

Referitor la pretensiunile, cari se derivă din afaceri comerciale în înțelesul §-lui 2 al legii din 1895

art. XXXVI. se pot computa numai 5% sub titlul de interese de întârziere. (Curia: Nr. 1374/1904).

II. Dreptul cambial.

Dacă în decusul, prin care se anulează cambia, nu-i pus locul datei, pe baza acestui decus nu se poate procedea pe cale cambială contra acceptantului.

(Curia: Nr. 218/1904).

*

Fiind cambia un mijloc de plătire, prin cambia dată în prețul marfei cumpărate prețul se consideră de plătit.

*

La cas, dacă scadența e pusă pe cambie în mod manc, posesorul cambiei este îndreptățit a o completa.

*

În înțelesul §-lui 99 al legii cambiale fixarea orei, în care s'a protestat cambia, nu formează o recerință esențială a protestului.

*

Subscrierea cambiei făcută cu litere ovreesce e valabilă.

III. Dreptul concursual.

Darea de seamă a curatorului masei concursuale e scutită de timbru.

*

După facerea planului de distribuire pretensiunile principale sau accesorii nu mai pot fi validitate.

(Va urma).

REVISTA FINANCIARA.

Situațiunea.

Sibiu, 25 Novembre 1904.

Pe lângă toată oferta neînsemnată de cambii, situația *pieței interne de bani* continuă a fi neschimbată, menținându-se etalonul la nivelul de mai înainte. Reserva băncilor de reescompt se menține și etalonul arată chiar tendință de urcare, deși situația băncii noastre de emisiune s'a ameliorat în mod simțitor. Cambii de prima bonitate s'au scontat în Viena, ca și cambiile morilor, numai pe lângă etalonul oficial, iar cambiile de portofoliu numai dela 4% în sus.

Ce privesce *pieța externă de bani* în Berlin scontul privat a variat între $4\frac{1}{8}\%$ și $4\frac{1}{4}\%$. Reserva metalică a Băncii imperiale a crescut în mod considerabil, parte prin import de aur, parte în urma circulațiunii vii din internul țării. În Londra etalonul privat s'a mișcat în jurul celui oficial. Parisul are abundență de bani, în urma căreia etalonul s'a redus în mod neobicinuit, chiar și în Paris.

AGRICULTURA.

Evaluatiunea recoltelor în România în 1904. „Monitorul Oficial“ a publicat evaluatiunea oficială a producțiunii principalelor articole în campania agricolă a anului 1904. Iată în resumat rezultatele obținute:

Grâu. — Suprafața semănată a fost de 1.721,824 hectare care a produs 18.937,153 hectolitri, adică 11

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 23 Octobre 1904.

Grâu de Bănat	per 50 kg. vinde . .	9-85—10-20
" " Tisa	" " " " . .	10-00—10-35
" " Pesta	" " " " . .	9-95—10-25
" " Alba-reg.	" " " " . .	9-95—10-20
" " Bacica	" " " " . .	9-90—10-20
Secară	" " " " . .	7-40—7-60
Orz	" " " " . .	7-25—7-55
Ovăș	" " " " . .	6-90—7-30
Porumb	" " " " . .	7-55—7-75
Rapiță	" " " " . .	11-25—11-50
Untură de pore B.-Pesta	" " " " . .	65—
Slănină (clisă)	" " " " . .	53-50—54-50

Bursa de București.

Cursul din 18 Novembre 1904.

Renta amort. 1881 de 5%	vinde Lei	101 ³ / ₄
" " 1892 5%	" "	103 ¹ / ₄
" " 274 mil. 4%	" "	92 ¹ / ₄
" " 1898 4%	" "	88 ¹ / ₂
Fonciare rurale 5%	" "	103
" " 4%	" "	93 ³ / ₈
Seris. fonc. urb. București 5%	" "	93 ¹ / ₈
" " Iași " "	" "	88 ¹ / ₈

Practicant de bancă poate afla aplicare până în 1 Octombrie 1905 la »Sentinela« în Satul-nou (Réva-Ujfalu) în locul unui funcționar în concediu. Reflectanții, pe lângă comunicarea condițiilor, să se adreseze direcțiunii institutului până în 1 Decembrie 1904. Nr. 80 2—2

Drepturile, datorințele și responsabilitatea

comitetului de supraveghiere
de

Alfred Kormos,
traducere autorizată de

Constantin Popp,

funcționar la Centrala inst. de credit și de econ. »Albina«.

Prețul K 150

Se poate comanda la traducător în Sibiu sau la Librăria arhidieceșană din Sibiu.

În editura Delegațiunii Băncilor Române
au apărut:

Problemele Reformei Băncilor,

de Dr. C. Diaconovich.

Prețul: broș. K 1—, leg. K 150.

Anuarul Băncilor Române

Pe anii

I (1900). II (1901). III (1902). IV (1903). V (1904).

Prețul: câte K 3—.

Se comandă la Administrația »Revistei Economice« în Sibiu (Nagyszeben).

Medalia de aur dela Expositia științifică din București, 1903.

ASOCIATIA

Enciclopedia Română

publicată din teodactarea și sub auspiciile

ASOCIAȚIUNII
pentru
literatură română și cultura poporului român
de
Dr. C. Diaconovich.

Cu numeroase ilustrații și harte.

3160 pag. 8° mare — 37.622 articole.

3 tomuri legate luxos K 80.—

33 fasc. broșurate K 70.—

Editura și tiparul W. Krafft, Sibiu.

1904

Se comandă la
Biroul »Asociațiunii« Sibiu, str. Morii Nr. 8.